ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Қодирзода Муҳаббат Алиқул дар мавзуи "Воҳидҳои фразеолгӣ-фитономии забони тоҷикӣ ва аналогҳои онҳо дар забони англисӣ", ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2.14. Забоншиносии типологии муқобилавӣ пешниҳод шудааст.

Мавзуи таҳқиқ фразеологизмҳои фитонимӣ – яке аз бахшҳои мураккаби семантикаи идиоматикӣ буда, ҳам маънои луғавӣ ва ҳам рамзи фарҳангӣ ва коннотативиро дар бар мегирад. Муаллиф равишҳои таҳлили ин гуна идиомҳоро бо назардошти муодили пурра, нопурра ва тафсирӣ дар тарҷумаи англисӣ ба таври муфассал баррасӣ намудааст. Ин таҳлил нишон медиҳад, ки фразеологизмҳои фитонимӣ на танҳо хусусияти забонӣ, балки хусусиятҳои фарҳангӣ ва миллӣ доранд ва фарқияти фарҳангӣ метавонад ба гум шудани муодили мустақим ва тағйири коннотатив ва образи муассирӣ оварда расонад.

Муаллиф дар диссертатсия масъалаҳои муҳим ва ҷолиби таҳқиқро дар назди таҳлили забоншиносӣ ва фразеология мегузорад, ки ба пешрафти илмии фразеологияи муқоисавӣ таъсири мусбат мерасонад.

Дар диссертатсия омилҳои таъсиррасон ба ташаккули фразеологизмҳои фитонимӣ таҳлил шудаанд, аз ҷумла, ба фарҳанг, анъанаҳои миллӣ, муҳити табиӣ ва таҷрибаи иҷтимоии забон вобастаанд. Муаллиф ба мисолҳои мушаххас – гулҳо (садбарг, лола, гули Наврӯз), дарахтҳо (чинор, бед) ва сабзавот (зардолу, нок) ишора намуда, рамз ва маънои онҳо дар фарҳанги тоҷикӣ ва муқоиса бо забони англисӣ, ки рамзҳо ва маъноҳои гуногун доранд, баррасӣ кардаанд.

Таҳлили муодилҳо дар диссертатсия – пурра, нопурра ва тафсирӣ – равиши илмӣ ва ҷолибро пешниҳод менамояд, ки барои омӯзиши тарҷумаи фразеологизмҳои фитонимӣ аҳаммияти назаррас дорад. Илова бар ин, таҳлили мушкилоти тарҷума ва фаҳмиш, ба монанди гум шудани рамзи фарҳангӣ, коннотатив ва таъсири эстетикӣ, равиши таҳқиқоти муқоисавиро пурзӯр менамояд.

Бо назардошти муҳтавои диссертатсия, услуби таҳлилӣ ва мантиқии тартибдиҳӣ, инчунин, аҳаммияти илмии масъалаҳо метавонанд ба илми фразеология ва муқоисаи забонҳо саҳми назаррас дошта бошанд.

Диссертант масъалаи назаррас ва ҷолибро таҳқиқ намуда, барои рушди илмии фразеологияи муқоисавӣ ва омӯзиши идиомҳои фитонимӣ дар забонҳои гуногун заминаи мусоид фароҳам овардааст.

Сохтори рисола аз манбаъҳои қавии илмӣ поягузорӣ гардида, аз муқадимма, се боб, хулоса, феҳристи адабиёт иборат ва дар заминаи маводи фаровон таълиф ёфтааст.

Дар муқаддима дар бораи гузориши масъала, зарурати интихоб ва дараҷаи таҳқиқи мавзуъ, аҳаммияти илмиву амалии рисола, равишҳои

таҳқиқ, мақсад, вазифа, навгониҳои илмӣ, асосҳои назариявии таҳқиқ сухан меравад.

Рисолаи номзадӣ бо мавзуи таҳқиқи фразеологизмҳои фитонимӣ дар забони тоҷикӣ ва муқоиса бо муодилҳои онҳо дар забони англисӣ пешниҳод шудааст. Муаллиф масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ-илмиро ба таври равшан ва систематикӣ таҳлил намудааст, ки ба таҳқиқи забоншиносии муқоисавӣ ва фразеология аҳаммияти назаррас мебахшад.

Дар боби якум таҳти унвони **"Таҳлили назариявии фразеологизмҳои фитонимӣ дар забоншиносӣ"** муаллиф таҳлили назариявии воҳидҳои фразеологӣ ва хусусиятҳои асосии онҳо, аз ҷумла, коннотатсия, образ ва сохтори фразеологизмҳоро пешниҳод намудааст. Ҳамчунин, асосҳои назариявии таҳқиқи фразеологизмҳои фитонимӣ баррасӣ гардида, таърихи шаклгирӣ ва васеъшавии онҳо таҳлил шудааст. Муаллиф ба хусусияти семантикӣ ва сохтории фразеологизмҳо диққат дода, нақши фитономҳо дар фарҳанг ва забони халққо ва имконияти омӯзиши муқоисавии фразеологизмҳои фитонимӣ ҳамчун объекти лингвокултурологиро низ таҳлил намудааст. Дар ин боб муаллиф равишҳои назариявӣ ва роҳҳои таҳлилии фразеологизмҳои фитонимиро, ки дар забоншиносӣ ва лингвокултурология аҳаммият доранд, гурӯҳбандӣ намудааст.

Боби дуюм таҳти унвони **"Тасниф ва таҳлили фразеологизмҳои фитонимӣ дар забони тоҷикӣ"** ба масъалаи фразеологизмҳои фитонимӣ дар забони тоҷикӣ аз рӯйи намудҳои растаниҳо (дарахтҳо, гулҳо, сабзавот) гурӯҳбандӣ карда шудаанд. Муаллиф таҳлили пурраи маъно, вазифаҳои услубӣ ва образҳои миллӣ-маънавии фитономҳоро дар фарҳанги тоҷикӣ пешниҳод намудааст. Ҳамчунин, ӯ гурӯҳбандии фразеологизмҳои фитонимиро бар асоси намудҳои растаниҳо баррасӣ кардааст, вазифаҳои услубӣ ва аналогҳои онҳо дар забони тоҷикӣ таҳлил гардида, манбаъҳои пайдоиши ин фразеологизмҳо, аз ҷумла, адабиёт, фолклор ва урфу одат, ба таври муназзам омӯхта шудаанд.

Муаллиф таҳлили муназзами фразеологизмҳои фитонимиро пешниҳод намудааст, ки дар он гурӯҳбандии онҳо бар асоси намудҳои растаниҳо, маъно ва вазифаҳои услубии онҳо дар забони тоҷикӣ ва аналогҳои мавҷуда дар ҳамин забон, ҳамчунин, образҳои миллӣ-маънавӣ ва манбаъҳои пайдоиши фразеологизмҳо, аз қабили, адабиёт, фолклор ва урфу одат мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд.

Таҳлилҳои боби дуюм нишон медиҳанд, ки фразеологизмҳои фитономӣ на танҳо хусусияти забонӣ доранд, балки рамзи фарҳангӣ ва иҷтимоии худро низ дар бар мегиранд. Муаллиф истифодаи манбаъҳои адабӣ ва фолклориро барои таҳлили пайдоиши идиомҳо ба таври ҷолиб нишон додааст.

Боби сеюм дар мавзуи **"Муқоиса ва таҳлили фразеологизмҳои фитонимӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ"** пешниҳод шуда, таҳлили масъалаҳои муқоиса ва муодилнокӣ, ҳамчунин, мушкилоти тарҷума ва

фаҳмиши фразеологизмҳои фитонимиро дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ дар назар дорад. Он равиши муқоисавиро ба ҳамоҳангӣ ва фарқиятҳои сохторӣ, маъноӣ ва рамзии идиомҳо равона мекунад, ҳамзамон, дар он омилҳои фарҳангӣ ва миллӣ, ки дар ташаккули ин фразеологизмҳо нақши муҳим доранд, ба инобат гирифта мешаванд. Раванди тарҷума ва фаҳмиш ба мушкилоти нобуд шудани муодили мустақим, гум шудани коннотатив ва таъсири эстетикӣ таваҷҷуҳ мекунад, ки барои интиқоли дурусти маъно ва рамзи фразеологизмҳо, бояд усулҳои мувофиқ – тавзеҳӣ, функсионалӣ ва комбинатсионӣ – ҳаллу фасл карда шаванд. Муаллиф бо таҳлили мисолҳои мушаххас, аз қабили, гулҳо, дарахтҳо ва сабзавот, нуктаҳои мухталифи фарқияти фарҳангӣ ва рамзии фразеологизмҳоро нишон додааст. Ҳамчунин, усулҳои тарҷума – тавзеҳӣ, муодилнокии функсионалӣ ва комбинатсияи онҳо – барои интиқоли пурраи маъно ва таъсир ба таври равшан пешниҳод шудаанд.

Хулосаи рисола масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ-илмиро таҳлил карда, аҳаммияти фарҳангӣ, рамзӣ ва идиоматикӣ ва таъсири онҳо ба тарҷума ва фаҳмиши фразеологизмҳои фитонимиро бо мисолҳои равшан ва мушаххас нишон медиҳад. Рисола метавонад ҳамчун манбаи асосӣ ва воситаи амалии омӯзиш барои таҳқиқи фразеологияи муқоисавӣ ва таҳлили идиомҳои фитонимӣ дар забонҳои гуногун хизмат намояд. Натиҷаҳои асосии рисола нишон медиҳанд, ки фразеологизмҳои фитонимӣ на танҳо маънои луғавӣ доранд, балки рамзи фарҳангӣ ва арзишҳои эстетикӣ низ дар онҳо инъикос ёфтааст. Тафовутҳои фарҳангӣ ва муҳити табиӣ метавонанд ба гум шудани муодили мустақим ва аз байн рафтани коннотатив ва таъсири эстетикӣ сабаб шаванд. Муаллиф таъкид мекунад, ки барои интиқоли пурраи маъно ва рамзи фразеологизмҳо зарур аст, ки таҳлил ва муқоисаро бо истифодаи усулҳои тарҷумаи тавзеҳӣ, функсионалӣ ва комбинатсионӣ анҷом дод. Ин рисола саҳми назаррас дар омӯзиши фразеологияи муқоисавӣ ва таҳқиқи идиомҳои фитонимӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ пешкаш мекунад.

Рисола аз нигоҳи назариявӣ қавӣ буда, ба ҳама меъёрҳое, ки Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба таҳқиқотҳои номзадӣ пешниҳод кардааст, ҷавобгӯ аст.

Асноде, ки муҳаққиқ барои тасдиқу тақвияти фикр аз дигар сарчашмаҳо овардааст, мазмуни рисоларо мукаммал ва пояи онро мустаҳкам сохтаанд.

Феҳристи адабиёт мутобиқ ба мавзуи матраҳшуда буда, истинодҳо барои тақвияти пешниҳоди илмӣ мувофиқ ба матлаб истифода шудаанд.

Ҳамин тариқ, диссертант кӯшидааст он мақсад ва вазифаҳое, ки дар пажӯҳиши мавзуи мавриди назар гузоштааст, иҷро намояд ва муваффақ ҳам шудааст.

Хулоса, диссертатсияи Қодирзода Муҳаббат Аликул таҳти унвони “Воҳидҳои фразеологӣ - фитономии забони тоҷикӣ ва аналогҳои онҳо дар забони англисӣ” ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, (қарори

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2021, №3) ҷавобгӯ буда, ҷиҳати сазовор гардидан ба барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2.14. Забоншиносии типологӣ ва муқобилавӣ барои ҳимоя пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ:
номзади илмҳои филологӣ, дотсенти
кафедраи методикаи таълими забони
хориҷии факултети забонҳои хориҷӣ
Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав Толибова Гулчеҳра Ҷамиловна

Суроға: 735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бохтар, кӯчаи Кайҳонавардон 64, х. №106.
Тел.: (+992) 551-05-05-01
E-mail: gtolibova 1964@mail.ru

Имзои Г.Ҷ. Толибоваро тасдиқ менамоям:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Муассисаи давлатии забонҳои хориҷии
“Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав” Исҳоқзода Муслиҳиддин
Маҳмадраҷаб

Суроғаи муассиса: 735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бохтар, кучаи Айнӣ, 67.
Тел: (83222) 02-45-20; 02-22-53
E-mail: bgu1978@mail.ru
Сомона: http://www.bgu.edu.tj

«1» 05 2026